

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ιωάννου Γενναδίου 14 (115 21)**

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΒΙΟΗΘΙΚΗΣ

**ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΜΟΣΧΕΥΣΕΩΝ
10.12.1999**

α. Γενικές αρχές

1) Ἡ Ἐκκλησία, ἀντικρύζει τὶς μεταμοσχεύσεις, ὅπως καὶ κάθε τι ποὺ σχετίζεται μὲ τὴν υἰγεία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν πάλη του μὲ τὸν θάνατο, μὲ ἰδιαίτερη συμπάθεια, κατανόηση καὶ αἴσθημα σοβαρότητος. Ἀντιλαμβάνεται καὶ τὸ μέγεθος τοῦ προβλήματος καὶ τὶς δυνατότητες ποὺ παρέχουν οἱ μεταμοσχεύσεις καθὼς καὶ τὸ μεγάλο τῆς χρέος ἀπέναντι στὴν κοινωνία, στὴν ἰατρικὴ πράξη, στοὺς λήπτες ἀλλὰ καὶ στοὺς δυνητικοὺς δότες. Καὶ τὸν λήπτη θέλει νὰ βοηθήσει, ἀλλὰ καὶ τὸν δωρητὴ ὀφείλει νὰ σεβασθεῖ.

2) Τὸ κριτήριό τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἠθικῆς τῶν μεταμοσχεύσεων, ὅπως καὶ κάθε πρόβλημα, εἶναι πνευματικό. Ἄν κάτι βλάπτει τὴν ψυχὴ ἢ ὑποβιβάζει τὶς πνευματικὲς ἀξίες, ἀνεπιθύλακτα τὸ ἀπορρίπτει. Ἀντιθέτως, ἐὰν τὸ ἐπὶ μέρους ἐπιστημονικὸ ἐπίτευγμα εἶναι συμβατὸ μὲ τὴ θεολογικὴ παράδοση, διδασκαλία καὶ ἐμπειρία τῆς, τὴν ἰδιοφυῆ ἀνακάλυψη τὴν ἀντιμετωπίζει μὲ τὴν τόλμη τῆς πνευματικῆς καινοτομίας τῆς. Οὔτε μὲ τὸν ὀρθολογιστικὸ σχολαστικισμὸ ἔχει σχέση, οὔτε σὲ πολιτικὲς σκοπιμότητες ὑποχωρεῖ, οὔτε μὲ τὴν ἐκκοσμίκευση συντάσσεται.

3) Κάθε τι ποὺ ὑπερβαίνει τὸν ἀτομικισμὸ καὶ τὴν φιλοζωία καὶ συνδέει τοὺς ἀνθρώπους μὲ σχέση ἀμοιβαιότητος καὶ κοινωνίας, κάθε τι ποὺ ἀποδεικνύει τὴν ὑπεροχὴ τῆς πνευματικῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς βιολογικῆς ἐπιβιώσεως, ἡ Ἐκκλησία τὸ προστατεύει καὶ τὸ ὑποστηρίζει. Ἀλλὰ καὶ μπροστὰ στὸ μυστήριο τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου καθὼς καὶ τῆς ψυχοσωματικῆς συμφυΐας τοῦ ἀνθρώπου στέκεται μὲ σεβασμὸ καὶ ἰδιάζουσα εὐαισθησία.

β. Εἰδικὲς ἀρχές

4) Οἱ μεταμοσχεύσεις μεταμορφώνουν τὸ δράμα τοῦ λήπτη σὲ ἐλπίδα ζωῆς. Ἡ Ἐκκλησία θὰ μπορούσε μέσα ἀπὸ τὴν φιλανθρωπία τῆς νὰ τὶς εὐλογῆσει, μὲ τὴν ἀδιαπραγμάτευτη ὅμως προϋπόθεση ὅτι κατὰ τὴ μεταμοσχευτικὴ διαδικασία προστατεύεται ἡ συνείδηση τοῦ δότη καὶ δὲν παραβιάζονται οἱ πνευματικὲς ἀξίες.

5) Κάθε λογική αποδοχής των μεταμοσχεύσεων από την Έκκλησία έχει τρείς άξονες:

α) Η Έκκλησία αισθάνεται μὲν τὸ φιλάνθρωπο χρέος της ἀπέναντι στὸν λήπτη - ποὺ ἔχει ἀνάγκη νὰ ζήσει-, ἀντιλαμβάνεται ὅμως περισσότερο τὸν ρόλο της δίπλα στὸν δότη -ποὺ μπορεῖ ἐλεύθερα νὰ προσφέρει. Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ καὶ μὲ κανένα τρόπο δὲν θυσιάζει τὸν σεβασμὸ πρὸς τὸ δότη στὴν ἀνάγκη ἐπιβίωσης τοῦ λήπτη. Ὁ σκοπὸς δὲν εἶναι νὰ ζήσει ὁ λήπτης ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ δώσει ὁ δότης. Ὁ λήπτης λαμβάνει θνητὸ σῶμα ὁ δότης δίνει ἀπὸ τὴν ἀθάνατη ψυχὴ του. Ὅσο ἀνώτερη εἶναι ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα τόσο μεγαλύτερο εἶναι τὸ πνευματικὸ ὄφελος τοῦ δότη ἀπὸ τὸ βιολογικὸ κέρδος τοῦ λήπτη. «Μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν» (Πραξ. κ' 35).

β) Ἡ δωρεὰ ὀργάνου πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ περιλαμβάνει τὴν «συνειδητὴ συναίνεση» τοῦ δότη, δηλαδή ὁ δότης πρέπει ἐν ἐπιγνώσει, ἐλεύθερα καὶ ἀβίαστα νὰ ἔχει συγκατατεθεῖ στὴν ἀφαίρεση τῶν ὀργάνων του, ἂν τυχὸν ἀπὸ κάποια αἰτία καταστεῖ ἐγκεφαλικά νεκρός. Ὁ δότης πρέπει νὰ ἐνεργεῖ ὡς δωρητής. Καὶ

γ) Ἡ Έκκλησία μπορεῖ νὰ δεχθεῖ τὶς μεταμοσχεύσεις μόνο μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα ἀγάπης, συναλληλίας, ἐνίοτε αὐτοθυσιαστικοῦ φρονήματος, ἐξόδου ἀπὸ τὸν κλοιὸ τῆς φιλαυτίας καὶ φιλοζωίας μας -ποτὲ ὠφελιμιστικῆς ἢ χρησιμοθηρικῆς λογικῆς ποὺ ἀποξενώνει τὸ «δότη» ἀπὸ τὴν προσφορά του.

Κατόπιν τούτων, οἱ μεταμοσχεύσεις προσεγγίζονται ὡς ἀφορμὴ μετάδοσης ζωῆς σὲ μερικοὺς ἀνθρώπους, κυρίως ὅμως ὡς εὐκαιρία μετάγγισης πνευματικοῦ ἠθους στὴν κοινωνία.

γ. Ὁ ρόλος τῆς ἱατρικῆς

6) Ἡ ἱατρικὴ φροντίζει γιὰ τὴν ἀποκατάσταση ἢ τὴ βελτίωση τῆς ὑγείας τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατ' ἐπέκταση γιὰ τὴν παράταση τῆς ζωῆς του. Ἡ θεολογία δὲν ἐμποδίζει τὴν ἱατρικὴ στὴν προσπάθεια αὐτή, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀγνοεῖ τὴ σχετικότητά της. Παράλληλα, προβάλλει καὶ ὀρισμένες προϋποθέσεις γιὰ τὴν ὀρθὴ ἀνάπτυξη καὶ ἄσκησή της. Οἱ προϋποθέσεις αὐτὲς εἶναι δύο: α) Ὁ σεβασμὸς τοῦ προσώπου καὶ β) ἡ ὠφέλεια τοῦ πλησίον.

7) Ἐπίσης, ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη, ὅπως ἐπίσης καὶ οἱ ἱατρικὲς ἔρευνες, πρέπει νὰ ἐπιτελοῦνται μέσα στὰ πλαίσια τῶν ἱατρικῶν καὶ βιοηθικῶν δεοντολογικῶν κανόνων, οἱ ὁποῖοι προστατεύουν τὸν ἄνθρωπο ὡς προσωπικότητα. Οἱ γιατροὶ πρέπει νὰ ἐργάζονται μὲ ταπείνωση καὶ βαθύτατη αἴσθηση ὅτι εἶναι ὄργανα τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐξυπηρέτηση τοῦ ἀνθρώπου.

δ. Ἡ δυνατότητα προσφορᾶς ὀργάνων

8) Ἡ ζωὴ εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖο δὲν μᾶς χαρίζεται γιὰ νὰ βιώνουμε τὴ φιλαυτία καὶ τὴν κτητικότητά μας, ἀλλὰ μᾶς προσφέρεται γιὰ νὰ εἶναι τόσο δική μας,

ὥστε νὰ μπορούμε ἀκόμη καὶ νὰ τὴν προσφέρουμε μὲ ἀγάπη. Ὁ καλύτερος τρόπος ἐπιστροφῆς τῆς στὸν Θεὸ εἶναι ἡ προσφορὰ τῆς ἀπὸ ἀγάπη στὸν πλησίον· «οὐκ ἔστιν ἄλλως σωθῆναι εἰ μὴ διὰ τοῦ πλησίον» (Ἅγιος Μακάριος Αἰγύπτιος).

9) Τὸ φρόνημα καὶ ἡ διάθεση τῆς αὐτοπροσφορᾶς ἀποτελοῦν τὸν πνευματικὸ ἄξονα τῆς ἠθικῆς τῆς Ἐκκλησίας στὸ θέμα τῶν μεταμοσχεύσεων. Ὁ ἀποστολικὸς λόγος «ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι» (Α΄ Ἰω. γ΄ 16) διαλύει κάθε ἀμφιβολία γιὰ τὸ ὅτι ἡ προσφορὰ τῆς ζωῆς, καὶ συνεπῶς καὶ ἡ δωρεὰ σώματος, δὲν εἶναι πράξεις αὐτοκτονίας ἢ εὐθανασίας, ἀλλὰ μπορούν νὰ ἀποτελοῦν ἐκφράσεις τῆς «μειζονος ἀγάπης», περὶ τῆς ὁποίας κάνει λόγο ὁ ἴδιος ὁ Κύριος κατὰ τὴν παράδοση τῶν τελευταίων Του ὑποθηκῶν στοὺς μαθητές· «μειζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ» (Ἰω. ιε΄ 13). Ἡ προσφορὰ τῆς ζωῆς εἶναι τὸ μειζον· ἡ προσφορὰ τῶν ὀργάνων εἶναι τὸ εὐλογημένο ἔλασσον. Οἱ παραπάνω ἀγιογραφικὲς ἀναφορὲς μεταθέτουν τὸ ἠθικὸ πρόβλημα ἀπὸ τὸ σχολαστικὸ προσδιορισμὸ τοῦ ἐγκεφαλικοῦ θανάτου στὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἐλεύθερη ἐκφραση τοῦ αὐτεξουσίου.

10) Στὴν περίπτωσι λοιπὸν ποὺ κάποιος ἐπιθυμοῦσε νὰ προσφέρει τὰ ὄργανά του, ἀκόμη κι ἂν ὁ ἐγκεφαλικὸς θάνατος δὲν ταυτιζόταν μὲ τὸν ὀριστικὸ χωρισμὸ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ σῶμα, μαζὶ μὲ τὰ ὄργανά του θὰ εἶχε προσφέρει καὶ τὴ ζωὴ του. Ἡ πράξι του δὲν θὰ περιεῖχε μόνον τὸ στοιχεῖο τῆς προσφορᾶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τῆς αὐτοθυσίας.

11) Ἡ Ἐκκλησία εὐνοεῖ καὶ ἐνθαρρύνει τὴν προσφορὰ ἐνὸς ἀπὸ τὰ διπλᾶ μας ὄργανα (νεφρὰ) ἢ ἰστῶν (δέρματος, μυελοῦ τῶν ὀστέων, αἵματος), ἀπὸ ζῶντα δότη.

ε. Περὶ ἐγκεφαλικοῦ θανάτου

12) Ἡ Ἐκκλησία σέβεται καὶ ἐμπιστεύεται τὴν ἰατρικὴ ἔρευνα καὶ κλινικὴ πράξι. Γι' αὐτὸ, ἂν καὶ δὲν εἶναι ἀρμόδια, θὰ μπορούσε νὰ δεχθεῖ τὴν διεθνῶς ὁμόφωνη ἄποψη ὅτι ὁ ἐγκεφαλικὸς θάνατος ταυτίζεται μὲ τὸ ἀμετάκλητο βιολογικὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ἐγκεφαλικὸς θάνατος ἀποτελεῖ γεγονὸς ὀριστικῆς καὶ ἀνεπίστρεπτης καταστροφῆς τοῦ ἐγκεφάλου καὶ κατάστασι πλήρους ἀπώλειας αἰσθήσεων καὶ συνειδήσεως. Κατ' αὐτὸν ἡ ἀναπνευστικὴ λειτουργία συντηρεῖται μόνον μηχανικά, ἡ δὲ διακοπὴ τῆς τεχνητῆς ὑποστηρίξεως ὀδηγεῖ σὲ σχεδὸν ἄμεση παύσι καὶ τῆς καρδιακῆς λειτουργίας.

13) Αὐτὸ ποὺ στὴν οὐσία κάνει ἡ τεχνητὴ ὑποστήριξι τῆς ἀναπνοῆς εἶναι ὅτι προσωρινὰ ἀναχαιτίζει τὴν διαδικασίαν ἀποσυνθέσεως τοῦ σώματος ὄχι ὁμως καὶ τὴν ἀναχώρησι τῆς ψυχῆς.

14) Ὁ ἐγκεφαλικὸς θάνατος πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ διαφοροποιηθεῖ ἀπὸ τὴν φυτικὴν κατάστασι -ποὺ συνήθως ὀνομάζεται «κλινικὸς θάνατος». Κατ' αὐτὴν, τὸ

έγκεφαλικό στέλεχος λειτουργεί και ως επί το πλείστον δεν απαιτείται τεχνητή υποστήριξη.

15) Έπειδή υπάρχει πάντοτε ο κίνδυνος -σε μεμονωμένες εύτυχως περιπτώσεις-, άπρροσεξίας, λάθους ή και άσέβειας προς το γεγονός του θανάτου, ή Έκκλησία μαζί με την πλειοψηφία του ιατρικού και νοσηλευτικού κόσμου και των άρμοδιών κοινωνικών φορέων, άπαιτεί την έξασφάλιση τής άκριβοϋς τηρήσεως των διεθνώς αποδεκτών κριτηρίων διαγνώσεως του έγκεφαλικού θανάτου. "Έτσι:

α) εΐναι άπαραίτητη ή τεκμηριωμένη και σαφής διαπίστωση των αιτίων του έγκεφαλικού θανάτου.

β) Η πιστοποίηση του έγκεφαλικού θανάτου πρέπει να γίνεται από έπιτροπή είδημόνων που να μην έχουν καμμία σχέση έξαρτήσεως από τις μεταμοσχευτικές ομάδες και επί τή βάσει των ύφισταμένων κλινικών και έργαστηριακών κριτηρίων.

γ) Τα κριτήρια του έγκεφαλικού θανάτου δεν εΐναι έπαρκή αν εΐναι μόνον κλινικά. Πρέπει να προστεθούν και έργαστηριακά (άξονική τομογραφία και ένα ήλεκτρο-εγκεφαλογράφημα) ώστε να έπιβεβαιωθεί, κατά το δυνατόν, όχι μόνο ή παύση των λειτουργιών του έγκεφαλικού στελέχους, αλλά και του φλοιού. "Όπου δεν υπάρχει έμφανής αιτία έγκεφαλικής βλάβης πρέπει να έπαναλαμβάνονται οι έξετάσεις για μεγαλύτερη έπιβεβαίωση, άκόμη κι αν αυτή ή καθυστέρηση οδηγεί σε άπώλεια των όργάνων.

δ) Πριν από τις δοκιμασίες του έγκεφαλικού θανάτου θα πρέπει να έχουν προηγηθεί οι βιοχημικές έξετάσεις που να παρουσιάζουν φυσιολογικές τιμές (όχι ούρία ούτε ήλεκτρολυτικές διαταραχές). Έπίσης, για να έλεγχθει ο έγκεφαλικός θάνατος πρέπει να έχουν παρέλθει τουλάχιστον 24 ώρες από την πρώτη στιγμή του συμβάντος.

16) Ό έλεγχος αν κάποιος εΐναι δότης (δηλαδή αν υπάρχει συναίνεση) πρέπει να γίνεται μετά την όριστική διάγνωση του έγκεφαλικού θανάτου, ώστε αυτή να εΐναι κατά το δυνατόν άμερόληπτη και άνεπηρέαστη.

17) Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, ή δωρεά όργάνων από έγκεφαλικά νεκρούς δότες καθώς και ή νηφάλια και συνειδητή άπόφαση ύγιους άνθρώπου να προσφέρει κάποιο όργανό του σε πάσχοντα συνάνθρωπο, ως πράξεις φιλαλληλίας και άγάπης, εΐναι σύμφωνες με τή διδασκαλία και το φρόνημα τής Έκκλησίας μας.

στ. Περί συνειδητής και είκαζομένης συναίνεσεως

18) Η δωρεά προϋποθέτει τή «συνειδητή συναίνεση» του δότη σ' αυτό που κάνει. Κάθε τι που «είκάζει» τή βούλησή του άποτελεί παρέμβαση στο άυτεξούσιο και δεν εΐναι δυνατό να γίνει άποδεκτό.

19) Η «συνειδητή συναίνεση» άποτελεί πράξη άυταπάρνησης, και άγάπης, που συνδέει το δωρητή με το γεγονός του θανάτου του, που έπισυμβαίνει με τρόπο

τραγικό και σὲ σχετικὰ νεαρὴ ἡλικία. Ἐπίσης, ἐνέχει τὶς ἀρετὲς τῆς ἀνιδιοτέλειαι, τῆς ἄρνησις τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων, τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος γιὰ τοὺς ἄλλους, τῆς αὐτοπροσφορᾶς καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸ φρόνημα τῆς φιλοζωίας.

20) Ἡ Ἐκκλησία, ἀσκώντας τὴν μεταμοσχευτικὴ ποιμαντικὴ της, ἴσως ἐξασφαλίσαι ἕναν ἀριθμὸ μωσχευμάτων καὶ συντελέσει ἔτσι στὴν ἐπιβίωση ἀντίστοιχων ἀνθρώπων (ἀνάλογα μὲ τὸ ποσοστὸ ἐπιτυχίας τῶν μεταμοσχευτικῶν ἐπεμβάσεων). Μὲ τὴν προϋπόθεσι ὅμως τῆς συνειδητῆς συναινέσεως, αὐτοὶ ποὺ πνευματικὰ καλλιεργοῦνται εἶναι πολλοὶ περισσότεροὶ -ὄσοι ἔχουν συνειδητὰ δώσει τὴν συναίνεσή τους. Ἀπὸ αὐτοὺς θὰ προέλθουν οἱ ὀπωσδήποτε λιγότεροι δότες. Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι στραμμένη μόνο στοὺς πραγματικοὺς ἀλλὰ καὶ στοὺς δυνητικοὺς δότες.

Ὁ δότης μπορεῖ μὲν νὰ ὠφελεῖ μὲ τὴν προσφορὰ του, ὠφελεῖται ὅμως κυρίως μὲ τὴν πράξι τῆς συναινέσεώς του. Σῶζει βιολογικὰ μὲν τὸν λήπτη πνευματικὰ δὲ τὸν ἑαυτὸ του.

21) Ἡ συναίνεσι δὲν εἶναι κάτι δευτερεῖον ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἐπισκιασθεῖ ἀπὸ ὀποιαδήποτε ἄλλη πράξι (π.χ. ἀπογραφή, ἔκδοσι ταυτότητος κ.τ.λ.). Θὰ πρέπει ἡ δήλωσή της νὰ εἶναι ἐλευθέραι καὶ ἀπόλυται συνειδητῆ, καρπὸς ὠριμῆς σκέψης. Γι' αὐτό, καλὸ θὰ ἦταν νὰ διατυπώνεται ἐντελῶς ἀνεξάρτηται ἀπὸ ὀποιαδήποτε ἄλλη κοινωνικὴ πράξι καὶ μὲ τὴν προϋπόθεσι τῆς σωστῆς καὶ ἀβίαστῆς ἐνημερώσεως.

ζ. Περὶ συγγενικῆς συναινέσεως

22) Ἡ Ἐκκλησία ὑπὸ ὄρους καὶ κατ' οἰκονομία, μέσα στὴν προοπτικὴ τῆς ἱερότητος τῶν συγγενικῶν δεσμῶν καὶ τῆς ἐπιδιωκόμενης καλλιέργειας τῶν σχέσεων κοινωνίας, θὰ μποροῦσε νὰ δεχθεῖ καὶ τὴν ὑποκατάστασι τῆς βουλήσεως τοῦ δότη ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς, βέβαιαι μὲ τὸ δεδομένο ὅτι αὐτὴ δὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὴ δικὴ του. Ἡ πρόνοια γιὰ τοὺς οἰκείους ἀποτελεῖ ἔκφρασι πίστεως (Α' Τιμ. ε' 8), οἱ δὲ ἐγγενεῖς ὑποχρεώσεις ἀπέναντί τους ἀπόδειξι ἱερῶν συγγενικῶν δικαιωμάτων.

Γιὰ τοὺς συγγενεῖς ἡ ζωὴ τοῦ δότη καὶ ἡ τιμὴ τοῦ σώματός του ἴσως νὰ ἔχουν μεγαλύτερη ἀξία ἀπ' ὅ,τι γιὰ τὸν ἴδιο. Μὲ δεδομένη τὴν ἀγάπη, ἡ ἀπόφασι τῆς δωρεᾶς τοῦ σώματος τοῦ ἄλλου ἴσως νὰ εἶναι καὶ δυσκολότερη ἀπὸ αὐτὴν τῆς δωρεᾶς τοῦ δικοῦ μας σώματος. Ὑπ' αὐτὴν τὴν ἐννοια, ὁ πραγματικὸς δότης εἶναι οἱ συγγενεῖς.

23) Ἐπειδὴ στὴν κοινωνία καὶ ἐποχὴ μας τὰ πάσης φύσεως συμφέροντα, ἰδίως τὰ οἰκονομικά, συχνὰ παρεμβάλλονται μὲ βέβηλο τρόπο ἀκόμη καὶ στὶς ἱερότερες τῶν σχέσεων, ὁ νόμος θὰ πρέπει νὰ προνοεῖ γιὰ τὴν ἀποφυγὴ κάθε ὑποψίας ἐμπορευματοποίησης τῶν μωσχευμάτων ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς.

24) Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦταν, κατὰ τὴν ὀποιαδήποτε διαδικασία ἐνυπογράφου συναινέσεως, νὰ μποροῦσε ὁ δότης νὰ ἐκχωρήσει ἐκ τῶν προτέρων τὸ δικαίωμα διαθέσεως τοῦ σώματός του στοὺς συγγενεῖς του.

η. Οί επιφυλάξεις τῆς Ἐκκλησίας

25) Ἐπειδὴ ἡ ἐξέλιξη τῶν ἐπιστημῶν ἐπικοινωνίας καὶ πληροφορικῆς (διαδίκτυο, τήρηση μηχανογραφικῶν ἀρχείων μὲ εὐρύτατο φάσμα δεδομένων καὶ περιορισμένη δυνατότητα ἐλέγχου κ.ἄ.) ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ πνευματικὴ πενία τῶν συγχρόνων κοινωνιῶν ἀφ' ἑτέρου εἶναι δυνατὸν νὰ ὀδηγήσουν σὲ κακοποίηση, ἐκμετάλλευση ἢ καὶ θυσία τῶν μεταμοσχεύσεων στὸν βωμὸ τῶν μεγάλων οἰκονομικῶν συμφερόντων, ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ προστατεύσει τὸ θεσμό, τὴν πράξη καὶ τὰ ἐμπλεκόμενα πρόσωπα ἀπὸ ἐνδεχόμενη βεβήλωση (βεβιασμένη διάγνωση ἢ προχειρότητα στὴν τήρηση τῶν κριτηρίων τοῦ ἐγκεφαλικοῦ θανάτου, ἐμπορευματοποίηση ἢ συναλλαγή οἰασδήποτε φύσεως σχετικὰ μὲ τὴν προσφορὰ ὀργάνων, ἐπιλογή ληπτῶν ἐπὶ τῆ βάσει ρατσιστικῶν κριτηρίων, παραβιάσεις τῶν καταστάσεων ἀναμονῆς, κ.λπ.).

26) Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν παραβιάσεων τῶν καταστάσεων ἀναμονῆς, πρέπει νὰ γίνεи ἀρχεῖο ἐγγραφῆς δοτῶν ἐπὶ μηχανογραφικῆς βάσεως, τὸ ὁποῖο νὰ ἐλέγχεται ἀπὸ κεντρικὸ ἀδιάβλητο μηχανισμό.

27) Ἐνῶ ἡ διεθνὴς καὶ ἑλληνικὴ νομοθεσία, γιὰ νὰ προστατεύσει τὶς μεταμοσχεύσεις ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τῆς ἐμπορικῆς συναλλαγῆς, ἐπιβάλλει τὴν ἀνωθυμία τοῦ λήπτη καὶ τοῦ δότη καὶ ἀπαγορεύει τὴ δωρεὰ ὀργάνου σὲ προκαθορισμένο ἀπὸ τὸ δότη φιλικὸ ἢ συγγενικὸ πρόσωπο (ἐξαιρέσει οἱ μεταμοσχεύσεις νεφρῶν ἀπὸ ζῶντα δότη), κάτι τέτοιο δὲν ἀντιτίθεται κατ' ἀνάγκην στὴν ἠθικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

28) Ἡ Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ νὰ συγκατατεθεῖ στὴν ἀφαίρεση ὀργάνων ἀπὸ βρέφη μὲ συγγενῆ ἀνεγκεφαλία. Τέτοιοι δότες εἶναι πολλοὶ σπάνιοι, πράγμα ποὺ περιορίζει τὶς ἐλπίδες τῶν ληπτῶν-βρεφῶν. Παρὰ ταῦτα τὰ ἀνεγκέφαλα βρέφη ἐπειδὴ δὲν στεροῦνται στελέχους δὲν εἶναι ἐγκεφαλικῶς νεκρὰ καὶ ἐπειδὴ στεροῦνται συνειδήσεως δὲν ἔχουν τὴ δυνατότητα τῆς συναιέσεως -καὶ φυσικὰ κανεῖς δὲν μπορεῖ νὰ τὴν εἰκάσει. Αὐτὸ δημιουργεῖ νομικὸ κώλυμα στὴν ἀφαίρεση ὀργάνων. Ἐπὶ πλεόν, ἡ κοινωνία πρέπει νὰ ἀρνηθεῖ κάθε ὠφελιμιστικὴ θεώρηση αὐτῶν τῶν βρεφῶν. Ἡ ἀνάγκη σεβασμοῦ πρὸς αὐτὰ δὲν ἀφήνει περιθώρια ὥστε τὸ πέρασμά τους ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμον νὰ εἶναι ἐντελῶς χρηστικόν.

29) Σχετικὰ μὲ τὸ ἐνδεχόμενο χρήσης τεχνητῶν ὀργάνων ἢ καὶ ξενομοσχευμάτων (γενετικὰ ἐπεξεργασμένων μοσχευμάτων ἀπὸ ζῶα), ὅπως καὶ προϊόντων κλωνοποίησης, ἐπειδὴ ἡ ἔρευνα δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσει σαφῆ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀποτελέσματα καὶ ἡ πορεία τῆς δὲν εἶναι εὐκρινῆς, ἡ Ἐπιτροπὴ Βιοηθικῆς ἐπιφυλάσσεται νὰ παρουσιάσει ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ τὶς θέσεις καὶ ἀπόψεις τῆς ἐπ' αὐτοῦ.

30) Ὑπάρχει ὁ κίνδυνος, στὸ ἄμεσο μέλλον, μὲ τὴν χαλαρὴ διεθνῶς ἠθικὴ ἀπέναντι στὴν εὐθανασία καὶ τὴν τάση νομοθετικῆς κατοχυρώσεώς τῆς, οἱ μεταμοσχεύσεις νὰ συνδυασθοῦν μὲ τὴν εὐθανασία. Ἔτσι, ἄτομα ποὺ θὰ ἐπιλέγουν αὐτὸν τὸν τρόπο τερματισμοῦ τῆς ζωῆς τους ἐνδεχομένως θὰ καθίστανται καὶ δωρητὲς ὀργάνων.

Αὐτὸς εἶναι ἓνας ἐπὶ πλεον λόγος ποῦ ἡ νομοθεσία τῶν μεταμοσχεύσεων θὰ πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ διαθέτει ὑψηλὸ ἰδεολογικὸ ὑπόβαθρο.

θ. Κριτικὴ τοῦ νέου νόμου περὶ μεταμοσχεύσεων

Ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία ἀποδέχεται τὴν ἰδέα τῶν μεταμοσχεύσεων, ἀδυνατεῖ νὰ συμφωνήσῃ μὲ τὴν πρόσφατη νομοθετικὴ κατοχύρωσή τους στὴ χώρα μας, ἡ ὁποία κυριαρχεῖται ἀπὸ χρησιμοθηρικὴ ἀντίληψη καὶ στενὸ ὀρθολογισμό. Ὁ μόνος τρόπος προστασίας τῆς ἠθικῆς καὶ πρακτικῆς τῶν μεταμοσχεύσεων ἀπὸ τὸ ἐνδεχόμενον κακοποιήσεώς της εἶναι ἡ σχετικὴ νομοθεσία νὰ εἶναι σαφής, μελετημένη, ἰδεολογικὴ καὶ ὄχι χρησιμοθηρικὴ.

31) Στὸν προσφάτως ψηφισθέντα νόμο, ὁ νομοθέτης ἐρμηνεύει τὴ «μὴ ἄρνηση» τῶν συγγενῶν ὡς συναίνεση τοῦ δότη (ἄρθρ. 12, παρ. 4). Τὰ ὄργανα ἀφαιροῦνται ὄχι ὅταν συναινοῦν, ἀλλὰ ὅταν «δὲν ἀντιτίθενται» οἱ συγγενεῖς. Οἱ μεταμοσχεύσεις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ στηριχθοῦν σὲ μιὰ «μὴ ἄρνηση», καὶ μάλιστα τῶν συγγενῶν, τὴν στιγμὴ ποῦ ὅλοι ἀγωνιζόμαστε γιὰ τὴ συγκατάθεση, καὶ μάλιστα τοῦ δότη.

32) Στὴν περίπτωση αὐτῆ, ἡ ἔλλειψη ἢ ἡ μὴ ἐξέγερση συγγενῶν θὰ ἦταν δυνατόν νὰ ἐρμηνευθεῖ ὡς «μὴ ἄρνηση». Συνεπῶς, κάθε ἐγκεφαλικά νεκρὸς ἄλλοδαπός, λαθρομετανάστης, ἄγνωστος καὶ ἐγκαταλελειμμένος, ἀθίγγανος κ.τ.λ., -ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων δὲν εἶναι καθόλου εὐκαταφρόνητος, καὶ τῶν ὁποίων οἱ συγγενεῖς εἴτε δὲν βρίσκονται στὴν Ἑλλάδα, εἴτε δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ ἀνευρεθοῦν- ἢ ὅποιος βρεθεῖ μόνος στὸ νοσοκομεῖο μετὰ ἀπὸ τροχαῖο ἀτύχημα ποῦ δὲν ἔχει γίνεῖ ἀμέσως ἀντιληπτό ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του θὰ θεωρεῖται αὐτομάτως δότης. Θὰ πρέπει ἄραγε στὴ δυστυχία τῆς μοναξιάς τους νὰ προσθέσουμε καὶ τὴν αὐθαίρετη ἀφαίρεση τῶν ὀργάνων τους; Ὁ νόμος τῆς «μὴ ἄρνησης» λοιπὸν ἀποτελεῖ ἐκβιασμὸ τῆς συνειδήσεως.

33) Ἡ «συναίνεση» δὲν ἔχει καμμία σχέση μὲ τὴ «μὴ ἄρνηση». Τὸ «δίνω κάτι δικό μου» εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ «μοῦ παίρνουν κάτι ποῦ μοῦ ἀνήκει». Στὴ δεύτερη περίπτωση ἡ βούληση τῆς πολιτείας καὶ κοινωνίας ὑποκαθιστᾶ ὡς ἀγαθὸ τὴν ἔκφραση τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας.

34) Τὸ κράτος δὲν ἔχει κανένα δικαίωμα εἰσχωρήσεως στὴν ἰδιωτικὴ σφαῖρα τῆς ζωῆς τῶν πολιτῶν. Μία τέτοια ἐνέργεια ἀντιβαίνει στὰ ἄρθρα 2, παρ. 1 (περὶ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς προστασίας τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας) καὶ 5, παρ. 1 (περὶ τῆς ἐλεύθερης ἀνάπτυξης τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀτόμου) τοῦ συντάγματος.

35) Δὲν μπορεῖ ἐπίσης νὰ ὑποχρεώνει τὸν πολίτη νὰ ἐκφέρει γνώμη χωρὶς νὰ κατοχυρώνει τὸ δικαίωμά του νὰ μὴν ἐκφέρει. Ποιὲς οἱ ἐπιπτώσεις ἂν ὁ πολίτης ἀρνηθεῖ νὰ ἐκφράσῃ τὴ βούλησή του;

36) Ἡ ὑποκατάσταση τοῦ ὄρου «ἐγκεφαλικὸς θάνατος» μὲ τὸ «νέκρωση τοῦ ἐγκεφαλικοῦ στελέχους» θεωρεῖται ἰατρικὰ ἀμφιλεγόμενη καὶ ἰδεολογικὰ ὑποπτη. Ἡ διαπίστωση τῆς παύσης τῶν λειτουργιῶν ὄχι μόνον τοῦ ἐγκεφαλικοῦ στελέχους ἀλλὰ

καὶ τοῦ φλοιοῦ ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀνεπίστρεπτη παύση ὅλων τῶν ἐγκεφαλικῶν λειτουργιῶν καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἐπιβεβλημένη.

37) Ἡ διὰ νόμου ὑποχρεωτικὴ διακοπὴ τῆς μηχανικῆς ὑποστήριξης τῆς ἀναπνευστικῆς λειτουργίας σὲ περίπτωσι ἐγκεφαλικά νεκροῦ ἀτόμου ποὺ δὲν εἶναι δότης ("Ἀρθρ. 12, παρ. 6) εἶναι πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ ἀντιδεοντολογικὴ. Ὁ νόμος πρέπει νὰ κατοχυρῶναι τὸν γιατρὸ ποῦ, γιὰ λόγους συνειδήσεως, δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ διακόψει τὸν μηχανικὸ ἀερισμὸ καὶ φυσικὰ ὄχι νὰ τὸν τιμωρεῖ ("Ἀρθρ. 20, παρ. 1).

38) Ἡ δυσκολία τῶν συγγενῶν νὰ συναινέσουν στὴ δωρεὰ τοῦ σώματος, ποῦ ὀφείλεται σὲ προσωπικοῦς, συναισθηματικοῦς ἢ καὶ φιλοσοφικοῦς λόγους, πρέπει νὰ γίνεται ἀπόλυτα σεβαστὴ καὶ ὄχι νὰ ἀντιμετωπίζεται ἐκβιαστικὰ μὲ τὴν ἀπειλὴ τῆς διακοπῆς τῆς μηχανικῆς ὑποστήριξης ("Ἀρθρ. 12, παρ. 6).

ι. Ποιμαντικὲς δυνατότητες τῆς Ἐκκλησίας

39) Μὲ βάση τὶς παραπάνω ἀρχές, ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ ἀγωνισθεῖ γιὰ τὴν ἐπικράτησι τῶν ἀρχῶν τῆς, τὸ θετικὸ ἐπηρεασμὸ τῆς μεταμοσχευτικῆς πολιτικῆς καὶ νὰ δημιουργήσῃ ἢ ἴδια μιὰ μεταμοσχευτικὴ πνευματικὴ παράδοσι προσανατολισμένη πρὸς τὶς πνευματικὲς ἀνάγκαι προσφορᾶς αἰσθημάτων τοῦ δότη. Μὲ τὸν τρόπο αὐτόν, ἡ ἐξεύρεσι μοσχευμάτων καὶ ἡ προώθησι τῶν μεταμοσχεύσεων δὲν θὰ ἀποτελεῖ ἐπιδιωκόμενον σκοπὸ ἀλλὰ φυσικὸ ἀποτέλεσμα.

40) Ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ ὀργανώσῃ προγράμματα ἀγωγῆς δοτῶν μὲ σκοπὸ τὴν καλλιέργεια σημαντικῶν ἀρετῶν μεταξὺ τῶν πιστῶν τῆς (μνήμη θανάτου, αὐτοπροσφορὰ, θυσιαστικὸ φρόνημα κ.τ.λ.). "Ἔτσι, θὰ δίνει τὴ μαρτυρία τοῦ ἠθους τῆς στὴ σύγχρονη κοινωνία μὲ ἓνα ἐντελῶς σύγχρονον τρόπο.

41) Ἡ Ἐκκλησία οὔτε τὴν ἀλήθεια θυσιάζει οὔτε τὸ πρόσωπο ὑποδουλώνει. "Ἄν κάποιος ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ δωρητὴς τὸν εὐλογεῖ ἂν δυσκολεῖται τὸν κατανοεῖ. Αὐτὴ εἶναι ἡ προστασία τοῦ προσώπου. Τὸ πνεῦμά τῆς δὲν ὑποτάσσεται στὴν ἀνάγκη τῶν μεταμοσχεύσεων, ἀλλὰ ὑπηρετεῖ τὸ σεβασμὸ τοῦ προσώπου. Κυρίως τοῦ προσώπου ὡς δότη.

42) Ἐπίσης, σέβεται καὶ πλήρως κατανοεῖ τὴν φυσικὴ ἐπιθυμία τῶν ἀσθενῶν ἐκείνων οἱ ὅποιοι μὲ τὴ λήψη τῶν μοσχευμάτων ἐπιθυμοῦν νὰ παρατείνουν τὸ χρόνο τῆς βιολογικῆς τους ζωῆς, καθὼς πιστεύει ὅτι τὸ γεγονὸς αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ συντελέσῃ στὴν πνευματικὴ τους ὀλοκλήρωσι καὶ τὴν ἐπίτευξι τοῦ σκοποῦ τῆς ὑπαρξῆς τους.

43) Λόγω τοῦ πνευματικοῦ μεγέθους ποῦ ἐνέχει ἡ πράξι τῆς δωρεᾶς σώματος, πρὶν αὐτὸ συμβεῖ, καλὸ θὰ ἦταν ὁ ἱερεὺς τοῦ νοσοκομείου νὰ διαβάσῃ μιὰ κατάλληλη εὐχὴ ἢ νὰ τελέσῃ κάποια ἁγιαστικὴ πράξι (χρῆσι δι' ἐλαίου, σταύρωμα κ.τ.λ.).

44) Σχετική άγωγή πνευματικοῦ προσανατολισμοῦ θὰ μποροῦσε νὰ γίνεи καὶ γιὰ τὴν καλλιέργεια καὶ προετοιμασία τοῦ λήπτη, ὥστε νὰ μὴν νοιώθει μόνον ὡς ὁ εὐνοημένος ἀποδέκτης ἑνὸς μοσχεύματος, ἀλλὰ ὡς εὐλογημένος δέκτης τῆς ἀγάπης κάποιου ἄγνωστου συνανθρώπου καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ.

45) Συμπερασματικά, ἡ ποιμαντικὴ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς δότες, τοὺς λήπτες καὶ τοὺς γιατροὺς πρέπει νὰ εἶναι τέτοια, ὥστε μέσα ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς τοὺς τρόπους νὰ δοξάζεται ὁ Θεός, νὰ ὀλοκληρώνονται πνευματικὰ οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡ ἀσθένεια ἢ παράταση ζωῆς νὰ ἀποτελέσουν προϋπόθεση ἐκπλήρωσης τοῦ βαθύτερου σκοποῦ τῆς δημιουργίας τους.

ια. Προτεινόμενη τακτικὴ τῆς Ἐκκλησίας

46) Εἶναι κοινὴ πεποίθηση ὅτι ὁ λόγος καὶ ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας μας στὴν πορεία τῶν μεταμοσχεύσεων στὴν Ἑλλάδα εἶναι κεντρικός. Οἱ μεταμοσχεύσεις εἶναι ἴσως ἓνα ἀπὸ τὰ λίγα θέματα στὰ ὁποῖα ἡ πολιτεία ἔχει τὴν ἄμεση ἀνάγκη τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ δημιουργεῖ στὴν Ἐκκλησία οὐσιαστικὰ δικαιώματα καὶ μεγάλες ὑποχρεώσεις.

47) Δεδομένου ὅτι οἱ μεταμοσχεύσεις εὐκόλα μποροῦν νὰ ὀδηγήσουν σὲ κατάχρηση καὶ παραβίαση θεμελειωδῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ ἀξιῶν καὶ ὑπάρχει τεράστια διαφορὰ ἤθους καὶ προσεγγίσεως μεταξὺ κοσμικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀντιλήψεως τοῦ θέματος, ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ εἶναι πολὺ προσεκτικὴ στὶς ἐνέργειές της καὶ φειδωλὴ στὰ λόγια της.

48) Στὴν συνεργασία της μὲ τὴν πολιτεία, ἡ Ἐκκλησία θέτει σαφεῖς ὅρους, ὥστε νὰ μὴ χρεωθεῖ κοσμικὲς ἀποφάσεις καὶ ἐνέργειες ποὺ πιθανῶς θὰ γίνουν μὲ ἐντελῶς διαφορετικὸ πνεῦμα καὶ σκοπὸ. Τὸ ἐνδεχόμενο νὰ ὀργανώσει ἡμέρα δότου ἢ ἐκστρατείας ὑποστήριξης τῶν μεταμοσχεύσεων, μὲ σκοπὸ τὴ συγκέντρωση τοῦ μεγαλύτερου δυνατοῦ ἀριθμοῦ μοσχευμάτων θὰ τὸ ἀποφασίσει μόνον, ἀφοῦ ὑπάρχουν σαφῆ ἐχέγγυα σεβασμοῦ τῶν ἀρχῶν καὶ ὄρων της.

49) Ἡ ἀπουσία ἐπίσημης ἐκκλησιαστικῆς τοποθετήσεως στὸ θέμα ὀδήγησε σὲ αὐθαίρετη εἴτε ἀποδοχὴ εἴτε ἀπόρριψη τῶν μεταμοσχεύσεων ἀπὸ συγκεκριμένα ἀρμόδια ἢ ἀναρμόδια ἐκκλησιαστικὰ πρόσωπα. Αὐτὸ ἔχει προκαλέσει σύγχυση, ἐνίστε δὲ καὶ διχασμὸ, μεταξὺ τῶν πιστῶν καὶ τοῦ θεολογικοῦ κόσμου.

Στὴν παροῦσα φάση, ἡ Ἐκκλησία μὲ σαφήνεια ἀλλὰ σὲ χαμηλοὺς τόνους διακηρύττει ὅτι θὰ μποροῦσε, μέσα στὰ πλαίσια τῶν προαναφερθεισῶν θεολογικῶν ἀρχῶν, νὰ δεχθεῖ τὴν ἰδέα τῶν μεταμοσχεύσεων καὶ ὅτι μέσα ἀπὸ αὐτὲς θὰ τῆς ἦταν δυνατὸν νὰ ἀσκήσει τὴν ποιμαντικὴ καὶ νὰ διοχετεύσει τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ἦθος της.

Στὴ συνέχεια, θὰ προκαλέσει διάλογο καὶ εὐκαιρίες ἐνημέρωσης μέσα στοὺς κόλπους της (σεμινάρια πνευματικῶν, ὁμιλίες κ.τ.λ.), θὰ προσπαθήσει νὰ καλλιεργήσει πνεῦμα κατανοήσεως, συμφωνίας καὶ εὐρείας ἀποδοχῆς τῶν βασικῶν θεολογικῶν θέσεων της μεταξὺ τοῦ σώματος τῶν πιστῶν, ὥστε νὰ ἐξαλειφθεῖ κάθε ἀδικαιολόγητος ἀρνητισμὸς.

Τρίτο βήμα θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ ἔκδοση καὶ κυκλοφορία ἐνημερωτικῶν καὶ ἐπεξηγηματικῶν τῶν ἀπόψεων τῆς φυλλαδίων ἢ καὶ ἡ διοργάνωση μεγάλης ἀνοιχτῆς ἡμερίδος διὰ τῆς ὁποίας θὰ διακηρύξει τὶς ἀπόψεις τῆς στὴν κοινωνία μας.

Τελευταία ἐνέργεια θὰ εἶναι ἡ ἔκδοση συνοδικῆς ἐγκυκλίου, ἡ ὁποία θὰ ἐκφράζει τὴν ἐπιτομὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θέσεων καὶ προτάσεων καὶ θὰ διατυπώνει μὲ σαφήνεια τὸ περίγραμμα καὶ τὴν πρακτικὴ τοῦ Ὁρθοδόξου χριστιανικοῦ ἥθους στὸ θέμα τῶν μεταμοσχεύσεων.

50) Σχετικὰ μὲ τὸ νέο νόμο, ἡ Ἐκκλησία διαχωρίζει τὴ θέση τῆς, δίχως ἐμπάθεια ἀλλὰ μὲ σύνεση καὶ σαφήνεια, ὥστε οὔτε τὴν ὑπόθεση τῶν μεταμοσχεύσεων νὰ βλάψει οὔτε τὴ βαρύτητα τῶν ἀπόψεων τῆς νὰ ὑποβιβάσει. Παράλληλα ἔχει δημοσιοποιήσει τὶς ἀπόψεις τῆς στὰ σημεῖα ποὺ διατηρεῖ τὶς ἐπιφυλάξεις καὶ ἔχει τὶς ἀντιρρήσεις τῆς. Ἐπίσης, ἔχει ἐτοιμότητα γιὰ ἄμεσες νομικὲς παρεμβάσεις καὶ θὰ ζητήσει τροπολογίες καὶ νομοθετικὲς βελτιώσεις, τέτοιες ποὺ θὰ διασφαλίζουν τὶς ἀρχὲς τῆς λογικῆς τῆς καὶ θὰ ἐπιτρέπουν τὴν οὐσιαστικὴ συμπαραστάση τῆς.

51) Ἀπαραίτητος ὅρος συνεργασίας μὲ τὴν πολιτεία εἶναι ἡ τελευταία νὰ κατανοήσει ὅτι εἶναι ἐπιφορτισμένη μὲ τὴν τεράστια ὑποχρέωση νὰ προστατεύσει τὶς μεταμοσχεύσεις νομοθετικὰ καὶ πρακτικὰ ἀπὸ κάθε μορφῆς ἀσυνειδησία, χρησιμοθηρία ἢ καὶ χρηματικὴ ἐκμετάλλευση καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐπιστημονικὴ ἀριότητα, ἐνημέρωση καὶ κατάρτιση τῶν ἀρμοδίων ἱατρῶν καὶ φορέων. Μὲ τὸν τρόπο αὐτόν, ὁ δότης δὲν καταντᾷ θῦμα ποταπῶν συμφερόντων, ἀσεβείας ἢ ἐπιστημονικῆς ἐπιπολαιότητος καὶ ἀγνοίας.

52) Ἐπὶ πλέον, ἡ ἱατρικὴ κοινότητα καὶ ἡ πολιτεία ὀφείλουν νὰ βοηθήσουν στὴν ἐπιβολὴ καὶ νομοθετικὴ κατοχύρωση τῶν ἀκριβεστέρων κριτηρίων τοῦ «ἐγκεφαλικοῦ θανάτου», ἡ πιστὴ τήρηση τῶν ὁποίων αὐστηρῶς νὰ ἐλέγχεται.

53) Ἐπίσης, εἶναι ἀναγκαία ἡ ἴδρυση σοβαρῶν καὶ ἀξιοπίστων μεταμοσχευτικῶν κέντρων τὰ ὁποῖα νὰ διαθέτουν τὴν κατάλληλη ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνολογικὴ ὑποδομὴ, ὥστε ἡ λήψη τῶν ὀργάνων τοῦ δότη καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ μεταμόσχευσή τους στὸν κατάλληλο λήπτη νὰ γίνεται μὲ τὰ ὑψηλότερα ποσοστὰ ἐπιτυχίας καὶ τὶς λιγότερες ἀπώλειες.

54) Ἡ Ἐκκλησία θὰ ἐπιμεληθεῖ τὴ συμμετοχὴ τῆς δι' ἐκπροσώπων τῆς σὲ ἐπιστημονικὰ ἱατρικὰ συνέδρια σχετικὰ μὲ τὶς μεταμοσχεύσεις, ὥστε καὶ τὴ γνώση τῆς νὰ ἀνανεώνει καὶ τὶς ἀρχὲς τῆς νὰ προβάλλει.

55) Τέλος, ὁ ρόλος καὶ ἡ ἐκπροσώπησή τῆς στὸ Ἐθνικὸ Συμβούλιο Μεταμοσχεύσεων -ἐφ' ὅσον αὐτὸ συνεχίσει νὰ ὑφίσταται- καὶ στὸν ὑπὸ σύστασιν Ἐθνικὸ Ὁργανισμὸ Μεταμοσχεύσεων (Ε.Ο.Μ.) πρέπει νὰ εἶναι κεντρικὸς καὶ παρεμβατικὸς καὶ ὄχι εἰκονικὸς καὶ δευτερεύων. Σκοπὸς τῆς εἶναι τὰ μεταμοσχευτικὰ κέντρα νὰ λειτουργοῦν κατὰ τὸ δυνατόν ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ἰδικῶν τῆς ἀρχῶν σεβασμοῦ, ἐλευθερίας καὶ ἀγάπης τοῦ προσώπου.